

Juan Ösu

Juan Oso

Quechua de Huamalíes – Dos de Mayo,
Huánuco

Asociación Cristiana JAWCA
Pasaje San Mateo, Lote 05, La Esperanza – Amarilis
RUC: 20404799534
Huánuco – Perú – 2018

Ilustrador: Jhonel Rosales Córdova

Unayshi juk warmi aywarqan chakrapa soqlukuq. Chakracho soqlukuykaptinshi elaqpita juk jatunkaray ösu yuripaykur warmita shawatakurkur apakurqan warmin kananpaq. Sayshi warmiqa mansakaywan watpaskir qayakuytapis kamäpakurqansu. Sayshi ösuqa warmita patpatyaykachaykaqta machayninman chäsirqan.

Say ösupa machayninqa jatunkaray qaqa chawpinchöshi karqan. Sayshi wanwanyaykaq qaqa chawpincho kaptin maypa warmi yarqunanpaqpis karqansu. Saynöpis warmi mana

yarqamunanpaq jatunkaray läja rumiwanraqshi
machay punkutapis ösuqa sapaykunaq.

Saychöshi warmi waqalar waran waran
wichqaräkuq. Ösunashi warminta seqaypa
kuyashpan imaykatapis mikunanpaq waran waran
ashtaparqan. Saylamanshi yakutapis uylluwan
ashtapaq. Sayraqshiqqa uyshatapis, kuchitapis,
wäkatapis y imayka munti uywakunapa aysantapis
apapaykuq. Sayno apapaptinshi warmiqa waran
waran chashlalarraq aysata ankapakurir mikuq.

2

Sayno kuyar shumaq rikaptinshi warmiqa say
ösuwan yachakashna täkurqan. Ösuwan sayno
taykarshi warmiqa ösupa surinta qeshyaq rika-
kurqan. Qeshyaq kar antujashqankunatapis
lapantashi ösuqa warminta ashtapaq. Saypita killan
tinkurkuptinnashi warmiqa kuyaylapaq ösu
malwata qeshyakurqan.

Surin kuyaylapaq kikin niraq yuriykuptinshi
ösuqa kushikushpan saltaykacharqanraq. Sayshi
jinan höra aywar yayan yana carnita apamurqan
warminpa almintunpaq. Sayshi warmintaqa
qeshyakushqanpita sharkushqanyaq waran waran
sirvirqan. Warmin sharkurkuptinnashi ösuqa yapay
waran waran aywaq warminpaq y surinpaq mikuy
ashiq.

Ösu malwapaqa rinrinkuna ösupanöshi karqan. Cäranqa runapano karqan. Cuerpunshi isanqa seqaypa milwasapa karqan. Saynöpis makinkunaqa mamanpanöshi karqan. Chakinkunashi isanqa taytanpano karqan. Say ösu malwaqa winaylantashi seqaypa puklay siki karqan. Runanöpis ali yarpay-yuqshi karqan. Sayshi winaylanta parlaytapis yachakurqan maman parlashqannöla.

Wawan kuyaylapaq kaptinpis warmiqa runan ösu yarquriptin mamanpaq y castankunapaq waqalarshi tarqan. Sayno waqaqta rikarshi wawan ösu malwaqa mamanta kuyapashpan tapurqan imapita waqaykashqantapis. Sayshi mamanqa wilarqan castankunapaq lakikur waqaykashqanta. Sayshi ösu malwaqa yarpachakurqan imanöpapis say machaypita mamanta jorqunanpaq.

Sayshi puklakuqnöla punku sapaq jatunkaray läja rumita waran waran kuyusiq. Sayshi kalpan masna yurirkuptinqa juk kuticho taytan kutiykä-mushqanta mana musyar qaqa chawpinpita taytan jananman say läja rumita tanqariykurqan. Sayshi say läja rumiqa taytan ösutaqa pitiqpaq nitikur-purqan.

Taytanta rumi nitirashqanyaqlashi ösu malwaqa mamanta qaqa chawpinpita aparikurkur jorqamurqan. Jorqurkuptinnashi mamanqa ösu malwata nirqan: “Kananqa jukla markapa qeshpikushun,

hiju". Sayno nirshi warmiqa wawan ösuta pushakurkur markata qeshpir aywakurqan.

Karutana qeshpiykaptinshi awkis ösu kawarir-kamur nitiraykaq läjata tanqariykur sharkurkurqan. Nirkurnashi warminta y surinta watukananpaqqa kanaqnasu. Sayno mana tariykurshi seqaypa löcuyarraq kayläpa wakläpa pampata muskiykachar warmin maypa aywashqantapis yupinpa qatiparqan.

Sayno qatipar taripan taripan qatipaykaptinshi warminqa markaman wawanta pushash yaykuriykurqan. Markaman warmin yaykuptinnami ösuqa markaman yaykuyta mansakushpan saylapitana yapay machayninman waqaraykar kutikurqan.

3

Markachönashi warmiqa mamanpa wayinman chaykuptin mamanqa kushikushpan rikarpis alman kashqanta yarparqan. Payqa yarparqan oqrakash kar unayna ushakäkushna kashqanta. Sayno yarparpis wawan kashqanta shumaq tantiyaykurshi makalakurkur waqarqan. Nikashqanchöshi ösu malwata rikaykur pasakaqtaraq mansakäkurqan. Sayshi wawanta nirqan: —¡Imapaqtaq kay ösu malwataqa apaykamushkanki!

Maman sayno niptinshi wilaparqan ima päshaqantapis. Sayno wilapar say ösu malwapis wawan kashqanta wilaptinshi maman ima ruraytapis kamäpakurqansu. Saypitanashi mamanqa nirqan: —Ay, imanäshuntaq, hïja. Jina suertikichir sayno kanaykipaq karqan.

Saypitanami maman kaqlacho lapan tarqan. Nirkurnami mamanqa yarpachakurir wawanta nirqan: —Wawaykita tayta cüraman apashun ushasinansipaq. Mana ushasishqaqa räyupis vientupis ushamäshunpaqmi. Saynöpis mana

ushasishqaqa capazchir supaypis wawaykita apakunqapaq.

Sayno wilanakurkurnashi wamranpaq padrinita ashiyarqan. Sayshi runakunaqa awnikäyashqanchöpis ösu niraq kashqanta rikaykur pipis munarqansu padrínun kayta. Sayshi kikin cüratana ruwakuyarqan padrínun kananpaq. Sayno ruwakuyaptinshi cüraqa awnirqan. Nirkurnashi diyata jitapänakuyarqan ushasinan junaqpaq.

Saypitanashi jitapänakuyashqan junaq chämup-tin iglesiaman wawanta aparqan ushasinanpaq. Ushasinanpaqshi libruman jutinta churapänanpaq tayta cüra tapurqan ima jutin kashqantapis. Sayshi jutiynaq wawan kashqanta wilaptin kikin tayta cüra nirqan Juan Ösu jutin kananpaq.

Say jutiwan ushasishqanpitanashi Juan Ösuqa “päkilä, padrīnu” nir cürapa makinta musarqan. Nirkurqa kushikushpan qoshparqan. Saypitanashi pīmaypis Juan Ösulapana say wamrata reqiyaq.

4

Juan Ösuqa shakshaylantashi seqaypa traviësu karqan. Sayshi awilanpis mamanpis seqaypa ajayarqan mana cäsukuypa imatapis lutankunata ruraptin. Sayno ajayarshi Juan Ösuta maman nirqan: —Padrīnuyki cūra estudiasishunaykipaq pay kaqman aywakuy, papä.

Sayno niptinshi Juan Ösuqa: —Aywakushaq, ari padrīnümanqa, mamay —nirqan.

Sayno nirshi padrīnun kaptin cürata qoykurqan ashmakunanpaq. Saypitanashi cüräqa kushish ashmakur escuëlamän churarqan. Sayshi escuëlachöqa preceptor yachasishqanta yachakunanpa trukanqa wamrakunata puklapälar kakuq. Saycho mayqan wamrapis milwanta sutaptinqa “¡imanirtaq puklapämanki, caräju!” nir azul azulta rikachakuqpaq laqyarqäriq. Saynölashi wamrakunapa pelötantapis pashtaq pashtaq jaytarqäriq.

Sayno ruraptinshi wamrakunaqa quejakuyarqan directorman. Sayshi directorqa oficinänman pushaykur chäpa jananman qonqurpaykasir astarqan. Sayno astaykaptinshi directortapis tikrapar

“;sayno astamänaykipaqa pitaq kanki, caräju!” nir sueñupäkuqpaq kutaykurqan. Sayno kashqanpitashi directorqa escuëlapita jitarirqan.

Escuëlapita sayno jitariptinnashi törriman wisarkur mana chawaypa campanata tukaykar qoyarkuq. Sayno tukaptinshi alwasirqa aywarqan michänapaq. Michaptinshi alwasirtapis kutaykamurqan törripa ventänapa pampaman shamuqpaq. Sayno alwasirta kutaykuptinshi autoridäkunaqa cüraman aywarqan quejakuyänapaq.

Sayshi cüraqa ima ruraytapis mana kamäpakur runakunata yäsirqan laya waskalawanna jatun kaq campanata warkunanpaq. Sayno rurasirqan tukaykaptin campana watun rachikämur Juan Ösuta nitiypa wanusinanpaq. Say höraqa runakuna cüra yäsishqannöla jatun kaq campanata warkurkuptinshi yapay Juan Ösuqa aywarqan campana tukaq. Tukaykaptinshi watun rachikaptin jatun kaq campanaqa janaman jeqamurqan. Sayno jeqamuptinshi “¡o caräju!” nir campanataqa marqarkur jukläman churarqan.

Nirkurnashi aywarqan yapay warkunanpaq läzu ashimuq. Lüzuta apaykamurnashi campanataqa yapay warkurkur chachak watarqan. Nirkurnashi padrünun kaqman aywaykur nirqan: —Wilapäshayki, padrünu, ima päsamashqantapis. Tukaykaptimi jatun kaq campanaqa janäman jeqamush. Saytami kananqa mana jeqananpaq läzuwan chachak warkaykamushkä.

Sayno wilapaptinshi cüraqa shonqulancho yarpachakur mansakash rikaparqan.

Saypitanashi Juan Ösuqa cällikunapa puriptin alqukuna kaniptinpis wanuq wanuq jaytarqäriq. Chakrankunaman aywaykurpis runapa soqlunkunatashi seqaypa ushaq. Saynölashi runakunapa kuchintapis uyshantapis wanuq wanuq saqtarqäriq.

Sayno kaptinshi say markacho runakunaqa
ajayashpan cürata juezman quejakuyarqan.

3 6 8

Sayshi cüräqa lapanpita pägapakur ima
ruraytapis kamäpakurqansu. Sayshi Juan Ösuta
nirqan iglesia rurinman yaykuykur say junaq
qoyatila rezakunanpaq. Sayno nirshi Juan Ösuta
iglesia rurinman wichqaykurqan. Saycho wichqa-
rarshi Juan Ösuqa santukunata pampaman jorquy-
kur puklakurqan. Puklaykashqanchöshi virgen
Maríapa umanta pakiriykurqan.

Nirkurnashi altarman wisarkur ashipakuykash-
qancho cüräpa sotänantapis tariykur puklakur
jaticurqan. Nirkurqa misata rurar cüra upukunan
vñutapis lapanta upukurkur shinkash altarcho
jitaraykarqan.

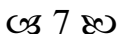
Saypitanashi cüräqa aywarqan Juan Ösu
rezakuykashqanta o mana rezakuykashqantapis
rikananpaq. Sayshi yaykurinanpaqqa santukuna
pichuypa pichush pampacho jitaraykaqta rikarqan.
Shumaq tantiyaykunanpaqqa virgen Maríapis uman
pakishqashi jitaraykänaq. Sayshi mansakash
rikachakuykashqanchöqa Juan Ösutapis sotänan
jatish altar chakincho jitaraykaqta rikarqan. Sayshi
aywar kuyurkasinanpaqqa pasaypa shinkash
jitaraykänaq. Sayshi kuyusir rikcharkasiptinqa Juan

Ösuqa nirqan: —Padrïnu, ¿imanirtaq kayjinanpa pasa jiruruyan?

Sayno niptinshi cüraqa nirqan: —¿Imatataq rurashkanki? ¿Maychi misa rurakunaq vïnu imata upukurkushkanki?

Sayno niptinshi Juan Ösuqa nirqan: —Qampis misata rurar upuqta rikarchaq noqapis ichiklata yawarkurqä. Yawarkupti mishkïmaptinchaq upukurkurqä, padrïnu.

Sayno niptinshi cüraqa ima ruraytapis mana kamäpakur Juan Ösu jatiraykashqan sotänatapis loqtiparir waqtapa qarquriykurqan.

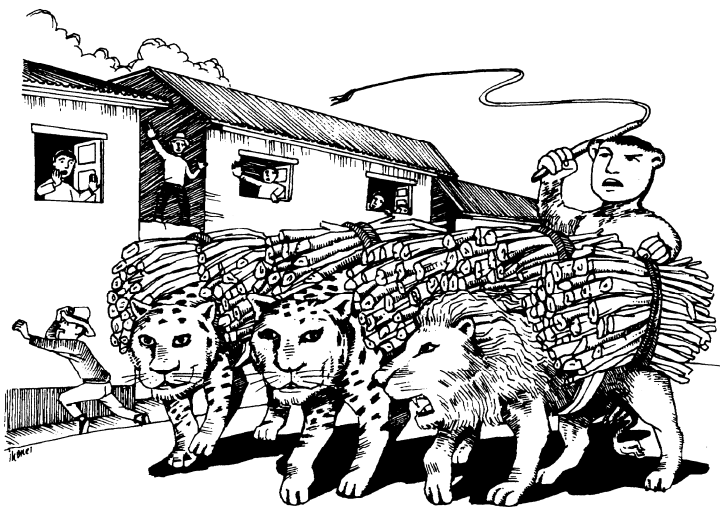
Saypita warayninnashi cüraqa Juan Ösuta nirqan: —Mulakunawan yunkapa ayway yantakamunaykipaq, papä.

Cüraqa yachaylapa sayno nirqan aska leonkuna y tigrïkuna Juan Ösuta saycho mikukurkuyänanpaq kashqanta yarpārshi. Sayno yarpārshi awkis mana väliq mulakunata kamariparqan Juan Ösu yantakuq aywananpaq. Saynölashi mirkapanpaq watyatapis ruraparqan yantakuq aywar mikunanpaq.

Say awkis mulankunata karunakurkur ishkey junaq aywayta Juan Ösuqa yantakuq aywarqan. Yunkaman chaykurshi mulankunapa karunankunata paskarir qewata mikunanpaq qarqurqan.

Nirkurshi say junaq qoyatila yantata seqtaykar Juan Ösu qoyarqan. Yantata ayparkasirna waraynin junaq mulankuna shuntamuq aywarshi mulankunataqa tarirqan leonkuna y tigrikuna mikuykaqta.

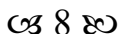
Sayshi Juan Ösuqa “;Muläkunataku mikushkanki, caräju! ;Kananqa kikikitami yantata cargashayki!” nir jayta jaytarkur leontapis tigrispis waskakunawan sarirqan yantata cargananpaq. Waskawan sariptinshi leonpis tigripis kikinta tikrapayta munayarqan. Jinatashi Juan Ösuqa laqya laqyarkur yantata cargarqan. Yantata cargakurkurshi padrïnun kaqman qatirqan.

Yantan cargash leonkunapis tigrikunapis markaman yaykuykaqta rikarshi mansakashpan runakunaqa wakpa kaypa qeshpir aywakuyarqan. Iglesia patiuñman yaykuykaqta rikarshi cürapis

pasaypa mansakushpan qeshpir aywakurqan.
Sayshi Juan Ösuqa pitapis mana rikar kikilan
cargankunata paskapakurir leonkunatapis tigriku-
natapis kutikunapaq jaytaraykar qarquriykurqan.
Qarqushqanpita kutiykunanpaqshi tayta cürapis
iglesiachöna almatakash puriykarqan.

Sayshi Juan Ösu padrïnun kaqman witiykur
nirqan: —Padrïnu, wilapähayki ima päsamash-
qantapis. Apashqä mulakunatami leonkuna tigri-
kuna yantakushqäyaq lapanta mikukurkuyash.
Saymi kikinkunata jayta jaytarkur yantata carga-
mushkä. Manami gustulanwanqa kachaykushkäsu.

Sayno wilapaptinshi padrïnunqa ima ruraytapis
kamäpakurqansu. Sayshi lakish yarpachakuykash-
qancho yarparkurqan kacharish jäkuq hacienda
wayikunacho condenädu tashqanta. Pïmaypis say
wayiman yaykuq kaqtaqa say condenädu wanusiq-
shi. Sayshi Juan Ösutapis say condenädu wanusi-
nanta munar cüraqa Juan Ösuta nirqan: —Ay hiju,
qamqa ali geniuyuqmi kanki. Say jäkuq hacienda
wayikunachömi pïmaypis yaykuq kaqtaqa say
condenädu wanusin. Say condenäduta kikinta
ayway wanuykasimuy, papä.

Sayno niptinshi Juan Ösuqa mana mansakuypa:
—Aywä ari, padrïnu. ¡Kananmi pï kashqätapis
musyamanqa! —nirqan.

Sayno niptinshi cüraqa regatonta kamariparqan condenäduwan pelyananpaq. Sayno kamariparkurshi cüraqa nirqan: —Vincishqaykita musyanäpaq waray saka sakala imaykatapis rupasimunki qoshtämunanpaq.

Sayno yäsishqannölashi Juan Ösuqa tardina say jäkuq wayiman aywarqan condenäduta wanusinanpaq. Sayshi say wayiman chaykur “¡degoracias!” nirqan. Sayno niptinshi condenäduqa “päsakalämuy, taytay” nirqan.

Sayshi juk cuartuman yaykurinanpaqqa kuyaylapaq bancukuna kaykäyänaq. Písupis kuyaylapaqshi kaykänaq. Sayshi altuspita condenäduqa nimurqan: —Pasa sakashqanyaq saycho kaykaq awardientita upukuqno say banculacho jamapaykay, tayta.

Sayno niptinshi Juan Ösuqa upyakuqno pasa sakashqanyaq shuyararqan. Pasa sakarkuptinnashi kuchucho kaykaq mechëruman aksita sarisirqan. Aksita sarirkasiptinnashi altuscho jaqraraypa jaqrarar purir qalaykurqan condenäduqa.

Saypitanashi altuspita juk chankan shikwamurqan pampaman. Sayshi Juan Ösuqa “¡imataq kayqa, caräju!” nirqan. Sayno rikaraykaptinshi jukaq chankanna ¡jaqraq! nir shikwamurqan. Sayno shikwamuptinpis mana mansakuypashi rikaraykarqan Juan Ösuqa. Saypitanashi chankaynaq rikraynaq umaynaq cuerpulan shikwamurqan.

Sayta rikaykurshi “¡mansakunä imatachir
yarpaykan caräju!” nir awardientita mas qorkurqan.

Sayno rikaraykaptinshi chankankunaqa say
cuerpuman laqakäyarqan. Saypitanashi juk rikran
shikwamurqan. Saypis juklashi say jitaraykaq
cuerpuman laqakarqan. Maylantanashi jukaq
rikranpis shikwamur jukla say jitaraykaq cuerpu-
man laqakarqan. Ultimutanashi umanqa toqu nawi
shikwarpamur jukla say jitaraq cuerpuman
laqakarkuptin kawaykaq runano condenäduqa
ichirkurqan.

Sayshi condenäduqa jukla Juan Ösuwan pelyar
qalaykurqan. Sayshi Juan Ösuqa mana utikaypa
mana mansakuypa isuq makinwan wirurqan.
Condenäduwan waratila pelyaykäyaptinshi kakash
cantarkamurqan. Sayshi condenäduqa: —Vinciyka-
manki imankichi —nirqan.

Sayno niptinshi Juan Ösuqa: —Noqataqa ni
leompis ni tigrispis manami vincimashsu. ¿Saysuraq
qam vinciykamankiman, caräju? —nirqan.

Sayno nir pelyaykaptilannashi kakash qatina-
kuypana cantayta qalaykurqan. Sayshi condenä-
duqa seqaypa utikash karna Juan Ösuta ruwakurqan
kachaykunanpaqna. Sayshi Juan Ösuqa nirqan: —
Kacharinäpaq lapan riquëzaykitaraq entregamay.

Sayno niptinshi condenäduqa say haciendayuq
pampakushqanta qoritapis qellaytapis perolninpa

jorqapämurqan. Sayno jorqapäramurshi pasa waränanpaqna kaykaptin condenäduqa “¡aywalä!” nir elaqakäkurqan.

Sayshi Juan Ösuqa cüra nishqannöla pasa waraykaptinna say wayicho tarishqan makwa mödanakunata y limukunata shuntarkur ninawan rupasirqan qoshtänapaq.

Cüranashi Juan Ösu wanukushqanta yarpar saka sakala rikachakurqan hacienda wayi kaqpa. Sayshi rikachakunanpaqqa pukutaynöraq qoshtay sharkuykänaq. Sayta rikaykurshi cüra mansakash wayinpa kutikurqan Juan Ösuta imanöpapis wanusiyta mana kamäpakushpan.

Saypita maylantanashi Juan Ösuqa fiyupa utikash cüra kaqman chaykur nirqan: —Padrïnu, kayraq condenäduwan waratila pelyar punuytapis tarishkäsu. Jinatami ichipaykämaqta condenäduta vincishkä. Vinciptimi perolkunawan pamparaykaqta jorqaparkamar aywakush. ¡Aku maski rikanaykipaq, padrïnu!

Sayshi ima kashqantapis musyananpaq jukla Juan Ösuwan cüraqa aywarqan. Chaykur rikananpaqqa seqaypa chipipirshi perolkuna junta qellaypis qoripis kaykarqan. Sayta rikaykurshi cüraqa selläma kushikurqan. Nirkurnashi puëdishqanta apakurkur wayinpa kutirqan mulanta apananpaq. Say mulawanshi qoyarkurqan qorita y qellayta ashtaykar.

Say qellayta y qorita Juan Ösu condenädupita chaskishqanta mana reclamananpaqshi cüraqa Juan Ösupa mamantana say unay haciendata qoykurqan.

Saynöpashi Juan Ösuqa mamananqa haciendayuqna rikakurqan.

3 9 8

Saypitanashi Juan Ösuqa campanata imay hörapis tukaq yapay churakarqan. Sayta michaptinga kikin cüratanashi “¡michämänaykipaqa pitaq kanki!” nir azul azulta rikachakuqpaq laqyarqan.

Saynashi cüraqa ima ruraytapis mana kamäpakushpan yarpachakuykashqancho yarparkurqan yakucho shenqaypa wanusinapaq. Sayshi Juan Ösuta nirqan: —Wak simpaman jatun barritata päsasiy, hñju.

Sayno niptinshi Juan Ösu nirqan: —Saytaqa päsarasishaq ari, padrinu.

Sayno nirshi barritata umrukurkur püsaypa püsar aywaykaq mayuman yaykurqan simpananpaq. Sayshi chawpiman yaykuylanta seqaypa mirash mayu kaptin barritan umrush hundikäkurqan. Saychöshi Juan Ösuqa shenqaypa wanurqan. Saynöpashi imaykatapis rurarkur Juan Ösuqa ushakäkurqan.